Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Bedae expositio in Actus apostolrum - Cod. Aug. perg. 43

Beda <Venerabilis>

[Reichenau ?], [14. Jahrh.]

Epistola beati petri apostoli secunda.

urn:nbn:de:bsz:31-64495

Visual Library

ut errorem pelagianum omni locu
tionis suae penitus damnaret.
Ecclesiam uero xpi. non nisi per gra
tiam eius saluari posse docet &
et consulte cum diceret gratia
uobis. addidit omnibus qui estis
in xpo ihu. ut et quia paucis eccle
siis id ē. ponti galatiae. cappado
ciae. asiae et bithyniae scripsit
cunctis per orbem xpi ecclesiis se
scribere designet. sicut & iohan
nes in apocalypsi cum septē asiae
ecclesias singillatim prout con
petebat ammonet & adiunxit
per singula. ita concludens, qui
habet aures audiat. quid sps
dicat ecclesiis. Aperte insinuans.
quia cuncta quae unicuilibet
ecclesiae scripsit omnibus qui au
ditum salubrem haberent uni
uersis fidelium scriber& ecclesiis. amen.

EXPLICIT TRACTATUS EPISTOLAE PRIMAE

INCIPIT EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECUNDA

SIMON PETRUS SER
uus & apostolus ihu xpi
bis qui coaequalem no
bis sortiti sunt fidem.
scriptum ē. in sequentibus huius
epistolae. Ecce hanc uobis caris
simi secundam scribo epistolā,
Unde constat quia hanc eisdem
quibus et priorem epistolam
miserat electis proselytis dis
persionis ponti galatiae. cap
padociae. asiae. et bithyniae
epistolam scripsit. quos coae
quales sibi cognoscit. non quia

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

circumcisionem ex lege acceperant
quam ipse ut natura iudaeus habe
bat. sed quia eandem quam ipse
inlustrante xpi gratia acceperat
sortiti sunt fidem. Non enim circū
cisio legalis sed sola ē fides euan
gelica quae gentium populos antiq;
dī plebi consociet, uerum quia fi
des eadem sine operibus saluare
non potest! recte subditur.,

IN IUSTITIA DNI NOSTRI
& saluatoris ihū xpi. Illis ergo
scribit epistolam. illos salutat
apostolus petrus,· qui coaequalē
sibi sortiti sunt fidem. et haec ꝑ
opera iustitiae exercent eius uide
licet iustitiae: quam non humana
prudentia repperit. nec legalis
institutio docuit. sed per euange
lium loquens dns et saluator
noster ostendit. Cum ait; nisi abun
dauerit iustitia uestra plus quā
scribarum et pharisaeorum non
intrabitis in regnum caelorum;
Et iterum; Audistis quia dictū ē.
antiquis! ego autem dico uobis;

GRATIA UOBIS ET PAX
adimpleatur in cognitione dni
nri ihū xpi; In prima epistola
scripsit gratia uobis et pax mul
tiplicetur; In hac autem gratia
uobis et pax adimpleatur. quia
nimirum illam incipientibus/
hanc perfectioribus scripsit
epistolam; multiplicatur enim pax
et gratia bene proficientibus in hac
uita per fidem. adimplebitur au
tem peruenientibus in illa uita per
speciem, unde bene cum diceret.
gratia uobis et pax adimpleatur,
addidit. in cognitione dni nri ihu xpi,
quia haec ē inquit uita aeterna.
ut cognoscant te unum & uerum
dm. et quem misisti ihm xpm;
Et iterum; si uos filius liberauerit.
uere liberi eritis. et cognoscetis
ueritatem. et ueritas liberabit uos,

QUOMODO OMNIA NOBIS
diuinae uirtutis suae quae ad ui
tam & pietatem donata sunt,
Pendet haec sententia á superioribus
est enim sensus; gratia uobis &
pax adimpleatur in eo. ut dnm nos
trum ihm xpm perfecte cognosca
tis, Et hoc quoque per eum cog
noscatis. quomodo omnia nobis
diuinae uirtutis suae donata sunt
per eius gratiam: quae ad uitā
obtinendam et pietatem con
seruandam sufficiunt., unde
ait! quia omnia quaecumque
audiui á patre meo nota feci
uobis, Et alibi, Et ego claritā
tem quam dedisti mihi. dedi eis,
Quod si legatur ut quidam co
ces habent. quae ad uitam et pie
tatem donata ē. hic erit sensus.
ut cognoscatis quomodo dns nr

omnia nobis diuinae uirtutis suae
dona iuxta modum nostrae capa
citatis praestiterit; Quae uide
licet uirtus ad uitam nobis et
pietatem consequendam dona
ta ē, Hic etenim modus locu
tionis scripturis ē usitatissi
mus et appellatur á gramma
ticis eclipsis. id ē. defectus ne
cessariae dictionis; qualē ē
in psalmo quia neque ab orien
te. neque ab occidente neque
á desertis montibus. subaudi
tur enim. patet uia fugiendi.
qnm̄ ds̄ ubiq: iudex ē,

PER COGNITIONEM EIUS

qui uocauit nos propria gloria
& uirtute, Et hoc á superiori
bus pendit. quia per cognitionē
dn̄i et saluatoris nostri. omnia
diuinitatis eius mysteria qui
bus saluaremur agnouimus.
qui nos propria gloria et uir
tute uocauit. quia non ange
lum ad saluationem nostram
non archangelum misit. non
in nobis aliquid meriti boni
pro quo saluaremu[s] inuenit,
Qui in potius infirmos et in
gloriosos cernens sua nos uir
tute recuperauit et gloria,
Hinc etenim dicit. non uos me
elegistis. sed ego elegi uos,

PER QUAM MAXIMA ET

pretiosa nimis promissa donauit,
Per quam per cognitionem eius
dicit, Quia quanto quis perfecti
us dn̄m cognoscit: tanto altius
promissorum eius magnitudi
nem sentit,

UT PER HAEC EFFICIAMINI

diuinae consortes naturae,
Mutat repente personam. et
qui prius de se suisque dixerat.
pretiosa nobis promissa dona
uit: Conuersus extemplo ad eos
quibus loquebatur, ut per haec
efficiamini inquit diuinae con
sortes naturae, quod non for
tuitu. sed prouidenter agit;
Ideo inquit dn̄s nobis qui natura
iudaei. qui sub lege sumus nati.
qui magisterio ipsius etiam
corporaliter imbuti: Omnia
diuinae uirtutis suae sacramen
ta reserauit; Ideo nobis suis
uidelicet discipulis. maxima
et pretiosa sp̄s sui sc̄i promissa
donauit. ut per haec etiam uos
si ex gentibus estis. qui eum car
naliter uidere nequiuistis.
Diuinae suae naturae donaret
esse participes. nobis scilicet uos
quae ab ipso audiuimus docentib:
uos per eius mysteria consecran
tibus, unde recatissime quod su
praait. gratia uobis et pax ad
impleatur in cognitione dn̄i n[ostr]i

ihu xpi. quomodo omnia nobis diui
nae uirtutis suae. quae ad uitam
et pietatem donata sunt. potest
ita dictum accipi. gratia uobis
et pax in eo adimpleatur. ut sic
cognoscatis dnm nrm ihm xpm.
etiam uos sicut nobis per illum
omnia diuinae uirtutis suae pro
missa uel munera quae ad uitā
et pietatem ducunt donata sunt.
ut sicut nos promissa ab illo do
na uel accepimus uel accepturos
nos esse sine ulla dubietate
confidimus. ita & iam uos cre
dentes de donis eius existeta
tis indubii.

FUGIENTES EIUS QUAE
in mundo ē. concupiscentiae
corruptionem. Benedicit con
cupiscentiam mundi habere
corruptionem. ideoq; esse fugi
endam iuxta eum qui dixit.
quasi a facie colubri fuge pecca
ta. quia ē et incorruptibilis
concupiscentia de qua canitur.
Concupiuit et defecit anima
mea in atria dnī. De qua & iam
in libro sapientiae per figurā
locutionis quae graece climax.
latine gradatio uocatur pul
cherrime refertur. Initium
inquit sapientiae uerissima
ē. disciplinae concupiscentia.
Cura ergo disciplinae dilectio ē.
et dilectio custodia legum illius ē.
Custoditio autem legum consū
matio incorruptionis ē. Incor
ruptio autem facit ee proximū
dō. Concupiscentia itaq; sapien
tiae deducet ad regnum perpetuū.

UOS AUTEM OMNEM CURĀ
subinferentes ministrate in fide
uestra uirtutem. Uirtutem hoc
loco non pro fortitudine ac mira
culis. sed pro conuersatione bo
na posuit. quae fidei recte iun
genda ē. ne sine operibus ociosa
sit et mortua. In quo recte om
nem curam subinferre praecipit.
quia qui mollis et dissolutus ē
in opere suo. frater ē sua opera
destruentis.

IN UIRTUTE AUTEM SCIEN
tiam. Iuxta illud isaiae. discite
bene facere. quaerite iudicium.

IN SCIENTIA AUTEM ABS
tinentiam. Ut cum bona facere
didicerint. mox a malis abstine
ant. ne in uacuum scientia cae
lestium cadat. si se ab inlecebris
terrestribus quis continere
neglexerit.

IN ABSTINENTIA AUTEM
patientiam. Abstinentiam
necesse ē semper patientia co
mitetur. ut qui cum que a uolup
tatib; mundi se continere didi
cit eius quoque aduersa corde

firmo sustineat, a dextris uideli
cet et a sinistris. per arma ius
titiae munitus;

INPATIENTIA AUTEM
pietatem; Ut ergo eos quos
patienter tolerat. etiam pie sollici
tus existat; Juxta illud apostoli
pauli, Caritas patiens ē. be
nigna est.

INPIETATE AUTEM AMORĒ
fraternitatis; Ut non alterius
rei intuitu pietatis opera suis
quisque aduersariis inpendat.
nisi fraternae tantum dilectio
nis; hoc uidelicet tota inten
tione procurans. ut quos do
cendo solum uel redarguendo
nequit ad affectum pietatis
orando uel benefaciendo
conuertat;

INAMORE AUTEM FRATER
nitatis. caritatem; Caritatē
hoc loco appellat specialiter
eam qua conditorem diligimus;
Quae proficientibus uirtutum
gradibus. merito amori fra
ternitatis adiungitur. quia
nec dn̄s sine proximo. nec sine
dō proximus perfecte ualet
amari; Et quidem dī amor.
excellentior ē amore proxi
morum. quia illos sicut nos ipsos.
dm̄ uero ex toto corde. tota
anima tota uirtute. diligere
iubemur; sed tamen consuetudine
nos amoris fraterni oportet
ad amorem conditoris ascende
re; Qui enim non diligit fratrē
suum quem uidet cotidie. dm̄ quē
non uidet. quomodo potest diligere.

HAEC ENIM OMNIA SI UOB
cum adsint & superent. non uacu
os. et sine fructu uos constituent;
Si superent dixit. sic aduersū bella
uitiorum potiori uirtute p̄ualuerint;

CUI ENIM NON PRAESTO
sunt haec caecus ē. & manu tēptans;
Oculus scientiam. manus operatio
nem designat; Caecus autem est
et manu temptans. qui scientiae
rectae operationis non habens.
quicquid sibi rectum uidetur
operatur; Et lumen ueritatis ig
norans. quasi manum ad opus
quod non uidet extendit. gressus
in iter quod non praeuidet extol
lit; Ideoq; repente miser inrui
nam perditionis quam praesci
re nequibat incidit; Talis autē
est omnis cui non praesto sunt
haec quae petrus loquitur. quia
per incrementa uirtutum spirita
lium ad consortium nos diuinitatis
peruenire conueniat; At contra
salomon sapientem monens audi
torem; et palpebrae inquit tuae
praecedant gressus tuos. quod ē
patenter suggerere. ut in cunctis

actibus nostris qui nos finis sequat̄.
sedula intentione praeuidere cu
remus. quid secundum dī uolun
tatem. quid aliter agatur sol
lerter exploremus;

QUAPROPTER FRATRES
magis satis agite ut per bona
opera certam uestram uocationē.
& electionem faciatis;
Multi sunt uocati. pauci autē elec
ti; Certa ē. ergo uocatio cuncto
rum. qui ad fidem ueniunt.
qui uero fidei sacramentis quae
perceperant. bona quoq: opera
perseueranter adiungunt. iste
sua cum uocatione etiā elec
tionem certam intuentibus fa
ciunt. sicut econtra qui post uo
cationem ad crimina reuertun
tur. Cum in his exhalauerit migra
uerint. certum iam omnib: quia
reprobi redduntur;

HAEC ENIM FACIENTES
non peccabitis aliquando.
De maioribus peccatis dicit. quae
quicumq: egerit. non habet he
reditatem in regno xpī et dī.
Et a quibus omnis qui supra dic
tis uirtutib: se mancipārit im
munis dn̄o iuuante permanet;
Alioquin sunt peccata minora
de quibus scriptum ē. quia non
est homo iustus in terra qui faci
at bonum. et non peccet. et non
iustificabitur in conspectu tuo
omnis uiuens;

SIC ENIM ABUNDANTER
ministrabitur uobis introitus
in aeternum regnum dn̄i n̄rī
ihū xpī; Huic loco congruit illud
hiezechielis prophetae ubi de ae
dificio in monte constituto loquens
ait, Et in octo gradibus ascensus
eius; Et hic enim beatus petrus octo
uirtutum gradus enumerat,
quibus fugientes mundi huius con
cupiscentiae corruptionem ad
habitationem regni caelestis as
cendere debeamus; Fidem scili
cet. uirtutem. scientiam. abstinen
tiam. patientiam. pietatem.
amorem fraternitatis. et carita
tem; De quibus nimirum gradib:
psalmus dicit. ascensus in corde
eius disposuit. Et cetera usque
dum ait. ambulabunt de uirtute
in uirtutem. uidebitur dš deorū in sion;

PROPTER QUOD INCIPIAM
uos semper commonēre de his.
& quidem scientes & confirma
tos in praesenti ueritate;
Quare uult illos semper commo
nere de bonis operibus quos habere
scientiam dicit. et de praesenti
ueritate esse confirmatos. nū
forte ab hoc ut scientiam quam
norunt operibus exerceant.
et ueritatem cuius praesentia

confirmati sunt fixa mente custo
dirent. ne quando per magistros
erroris excedant a simplicitate
et castitate fidei; De quib(us) uideli
cet magistris in processu epistolae
plura loquitur; concinit autem huic
sententiae beati iohannis qua dicit;
Non scripsimus uobis quasi igno
rantibus ueritatem, sed quasi sci
entibus eam; Ideo autem scientib(us)
ueritatem scribunt. et hos commo
nent apostoli. ut quod sciunt obser
uent; Unde et iohannes haec elo
quens post pauca subiungit uos
quod audistis ab initio. in uo
bis permaneat.,

IUSTUM AUTEM ARBITROR
quamdiu sum in hoc tabernaculo.
suscitare uos in commonitionem,
Tabernaculo solemus in itenere
uel in bello uti; Et ideo se recte
fideles quamdiu sunt in corpore
et peregrinantur a d(omi)no in taber
naculis esse testantur. in quibus
iter huius uitae peragant. et
contra aduersarios ueritatis
certamen agant.,

CERTUS QUOD UELOX EST
depositio tabernaculi mei.,
Pulcherrime beatus petrus obitu(m)
suum. non mortem sed depositio
nem tabernaculi sui dicit? quia
nimirum sic est perfectis difa
mulis carnis retinacula exuere.
sicut uiatoribus confecto itenere
domum propriam pro habitatio
ne tabernaculi adire, sicut positis
in expeditione fugato hoste uel pros
trato ad patriam redire, solam
namq(ue) sibi domum propriam solu(m)
municipatum solam patriam no
runt in caelis; De qua et apostolus
paulus; scimus inquit, q(uonia)m si ter
restris domus nostra huius habita
tionis dissoluatur, quod aedifica
tionem ex d(e)o habemus domum non
manufactam aeternam in caelis;

NON ENIM DOCTAS FABULAS
secuti notam fecimus uobis d(omi)ni
n(ost)ri ih(es)u xp(ist)i uirtutem et praescien
tiam, sed speculatores facti illius
magnitudinis; Hic paganos
simul et hereticos tangit. quoru(m)
prima quicquid eos delectabat
deos appellare non timuerunt
secundi acceptis diuerimisteriis.
de cetero non diuinis scripturis
attendere. sed ad suum potius
sensum erroneum has male in
terpretando transferre studuer(unt);

ET HANC UOCEM NOS AUDI
uimus de caelo allatam.
Quidam hanc epistolam negant
ab eodem apostolo petro esse cons
criptam. qui si hunc uersiculum
sollertius attenderent. et hoc
quod sequitur.

CUM ESSEMUS CUM IPSO

in monte scō. Neque quam de epis
tola huius auctore dubitarent,
Constat enim iuxta fidem euange
liorum quia praefatam uocem
super dnm in monte clarificatum
idem petrus cum iacobo et iohanne
co apostolis suis audiuit;

ET HABEMUS FIRMIORĒ

propheticum sermonem;
Illum uidelicet quod ex persona
mediatoris dī et hominum loquitur
dicens, Dns dixit ad me filius me
us es tu. ego hodie genui te; si enī
quispiam inquit nostro testimonio
discredendum putauerit quod in
secreto gloriam redemptoris
nostri conspeximus diuinam
quo uocem patris ad eum factā
audierimus. Certe sermoni pro
phetico nemo contradicere. nul
lus de hoc ambigere audebit quē
diuinis scripturis iam olim inser
tum omnes uerum esse testantur;

CUI BENE FACITIS ATTEN

dentes quasi lucernae lucenti in
caliginoso loco, Ordo sensus est;
cui attendentes quasi lucernae
lucenti in caliginoso loco bene faci
tis; In huius etenim saeculi nocte.
tenebrosis temptationibus plena.
ubi difficile quisquam inuenitur
qui non offendat quid essemus
si lucernam prophetici sermonis
non haberemus? Sed num quid

semper lucerna erit necessaria? Nunq;

DONEC DIES INQUIT LUCESCAT.

mane enim adstabo et contēplabor.
Ad lucernam interim nocturnā
pertinet. quod filii dī sumus, et
nondum apparuit quid erimus;
Et in conparatione quidem impio
rum dies sumus paulo dicente.
fuistis aliquando tenebrae. Nunc
autem lux in dno, sed si conpare
mur illi uitae in qua futuri sumus,
adhuc nox sumus. & lucerna indigemus

ET LUCIFER ORIATUR IN COR

dibus uris; Quis ē lucifer iste? si
dnm dicas parum ē. lucifer ipse cla
rus intellectus noster ē; Ipse enim
oritur in cordibus nostris. ipse in
lustrabit ipse manifestabit. dilec
tio erit. qualem nunc optamus, &
quam non ē suspiramus. & qualis
erit singuli in singulis uidebimus.
quomodo nunc facies nostras
alterutrum uidemus;

HOC PRIMUM INTELLEGEN

tes quod omnis prophetia scrip
turae propria interpretatione
non fit, Pendet hic uersiculus ex
eo quod superius ait, Cui bene faci
tis attendentes, Qui enim prophe
tarum uerbis attendentes bene
utique faciunt. ut per hanc lucē
possint habere scientiam. hoc
primum intellegere debent.
quia nullus prophetarum scōrū

propria sua interpretatione populis
dogmata uitae praedicarent. Sed
quae a dn̄o didicerant. haec suis au
ditoribus agenda commendabant,
quaeque in secreto caelestia arcana
perceperant: haec simpliciter uel
loquendo uel scribendo dī plebi
tra debeant: et non sicut gentium
diuini quique ipsi de corde suo fin
xerant. haec turbis deceptorū.
quasi diuini oraculi consulta pro
ferebant; sicut ergo prophetae
non sua propria sed dī uerba
scribebant. ita lector eorum non
sua propria interpretatione uti
potest. ne a sensu ueritatis exor
bitet, sed hoc omnimodis debet
attendere quomodo sua uerba
uoluerit intellegi ipse qui scripsit;
NON ENIM UOLUNTATE
humana allata ē. ali quando
prophetia sed spū sc̄o inspirati
locuti sunt sc̄i dī homines;
Sicut in potestate prophetanti
um non erat semper habere
spm̄ sc̄m. semper futura posse
praedicere. sed ipse spīs eorum
corda quando uoluit impleuit.
ita etiam potestatis eorum non
erat ut quaeque uellent docerent:
sed quae spū inlustrati didicerant.
ea sola dicebant, haec ideo dicun
tur: Ne quis ad libitum suum
scripturas exponere audeat;

· Ridicula haec quidem beati petri
uerba interpretatus ē. dicens: quod
sicut fistula flatu oris humani ut
resonet accipit nec sonum tamen
ipsa quem ministrat. quia insensi
bilis natura ē. intellegere ualet;
Ita prophetae dī spū inspirati. ea
quae idem spūs uellet ore profer
rent; Nec tamen ea quae dice
rent ipsi mente tenerent, Juxta
illud maronis dat sine mente sonū;
quod inpudentissimi erroris eē
palam claret, quomodo enim
audientibus tam sana uiuendi
consilia darent. si insanis similes
ipsi quae loquerentur nescirent
quo re uidentes appellantur
prophetae, qua ratione scrip
tum ē, uerbum quod uidit esaias.
aut alius aliquis propheta nisi
quia in occulto uisionum caelestiū
lucidissimo mentis intuitu cognos
cebant arcana quae foras suis
auditoribus palam uerbis quibus
cumque uellent efferrent.
FUERUNT UERO ET PSEUDO
prophetae in populo sicut & in
uobis erunt magistri mendaces.
qui introducent sectas perditionis;
Quae sectae latine graece dicuntur
hereses cum quis stulta obstinatio
ne errorem quem semel coepit sem
per sectari nullatenus cessat,
quod hereticorū ē proprium quis nesciat

ET EUM QUI EMIT EOS DN̄M
negantes superducentes sibi celerē
perditionem; De hoc emptore &
paulus ait; Empti estis p̄cio mag
no; glorificate & portate dn̄m in
corpore uestro; merito autē sibi
celerem perditionem sup̄ducunt.
qui redemptorem suum negan
tes; hunc recte confitendo glori
ficare & bene faciendo suo in corpo
re ferre detrectant. quod om
nes faciunt heretici; Nam et ar
rius qui redemptorem nostrum
in diuinitate patri minorē dicit.
et fotinus qui dicit xp̄s homo ē.
ds̄ non ē. Et manicheus qui dicit.
xp̄s ds̄ tantum ē. homo uerus non
ē. Et hebion qui dicit xp̄s ante
mariam non erat, ex ipsa originē
sumpsit. Et apollinaris qui di
cit xp̄s tantum ds̄ et caro est.
animam rationabilem nūquā
suscepit; et pelagius qui dicit
xp̄s redemptor paruulorum
in baptismo non ē; quia sine ini
quitatibus concepti. et sine delic
tis á matre sua geniti. nullum
prorsus habent peccatū. quod
sibi debeat dimitti. Ideoq; xp̄s
saluator non ē omnium electo
rum; et ceteri cum his heretici.
dn̄m profecto qui emit eos p̄cio
sui sanguinis negant. quia illū
non qualem ueritas ostendit.
sed qualem sibi ipsi fingunt p̄dicant;
et propterea á redemptore alie
facti nil certius quam foueam
perditionis exspectant;
PER QUOS UIA UERITATIS
blasphemabitur; Uia ueritatis
blasphemabitur per hereticos
non solum in eis quos sua heresi se
ductos adsociant. sed in eis quoq;
quos per inpurissima sua facta
et sacrificia uel mysteria exsecran
da quae faciunt in odium nomi
nis xp̄iani concitant. existiman
tibus inperitis omnes xp̄ianos
huiusmodi flagitiis ēē manci
patos; quibus dicit scriptura;
per uos nomen meum blasphe
matur in gentibus;
QUIBUS IUDICIUM IAM
olim non cessat; Quomodo di
citur iam olim non cessat. Cum
iam olim praeteritum tempus
significet; Non cessat autem
uerbum praesentis sit temporis
nisi quia iam olim coepit iudici
um perditionis impiorum quod
eos praesentialiter semper ex
crucians nullo umquam
fine cessabit;
SI ENIM DS̄ ANGELIS PECCA
tibus non pepercit. & c̄t̄;
Multa hic uersiculi uno fine clau
duntur; Nouit dn̄s pios de tem
tatione eripere; Si inquit ds̄ ange
lis

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

peccantibus non pepercit. sed eos in
ferni tradidit poenis ad maiores
in die iudicii cruciatus seruat,
si originalem mundum propter
scelera diluuio perdens noe iustū
seruauit, si sodomorum flagitia
puniens loth iustitiae cultorem
ab iniustis eruit. Constat procer
to, quia nouit dñs pios de temp
tatione eripere. iniquos uero in
die iudicii cruciandos reseruare,
et notandum in eo quod ait dñs
angelis peccantibus non peper
cisse. quia ipsi mali angeli non
a dō mali conditi. sed peccando
facti sunt mali.,

SED RUDENTIBUS INFERNI

detractos in tartarum tradi
dit in iudicium cruciandos re
seruari; Hunc uersiculum alia
translatio sic habet. sed carce
ribus caliginis inferni retrude
ns tradidit in iudicio punien
dos seruari; Ostendit ergo ad
huc angelis apostatis ultimi iu
dicii poenam deberi, De qua
dñs dicit, ite in ignem aeternū
qui paratus ē diabolo et ange
lis eius, quamuis iam poenali
ter hunc inferum hoc ē inferi
orem caliginosum aerem tāquā
carcerem acceperint, quantū
enim ad sublimitatem caeli iam
huius aeris spatium dici infernus
potest, sicut etiam quantam ad
eiusdem aeris altitudinem terra
quae inferius iacet infernus in
tellegi et profundus potest;
Rudentes autem inferni appellat
ipsam superbiae iactantiam.
qua angelicus spš contra condito
rem intumuit; rudentes quippe
dicuntur funes quibus naute
uela suspendunt ut flante aura
portus tranquillitatem relinquant
seseq; semper ambiguis ponti fluc
tibus credant, quibus conuenien
ter rudentibus inmundorum spi
rituum conamina conparantur,
Qui mox ut flatu superbiae inpul
si se aduersus conditorem erexe
runt. ipsis elationis suae conatib;
ïnebriꝭꝭi profunda sunt rapti;
quidam codices habent sed rugi
entibus inferni detractos in tar
tarum tradidit, quod uocem
uel superbiae elationis. uel he
iulatus in poenis significat,
Rugiunt namq; ferae cum uel fa
mem uel quid aliud molestiae pa
tiuntur propter nimietatem
elationis ferre non ualentes
si quid eis aduersitatis occurrerit;

ET ORIGINALI MUNDO

non pepercit, Idem ipse mundus
ē in quo nunc humanum genus
habitat. quem inhabitauerunt
hi qui ante diluuium fuerunt.

sed tamen recte originalis mundus
ille qua sicelius dicitur, qui sicut
in sequentibus huius epistolae scrip
tum continetur. ille tunc mundus
aqua inundatus periit. et caelis
uidelic& qui erant prius. id ē. cunc
tis aeris huius turbulenti spaciis.
aquarum adcrescentium altitudi
ne consumptis/ et terra quoque
in alteram faciem excedentibus
aquis inmutata, Nam et simon
tes aliqui atque conualles ab ini
tio facti creduntur / Non tamen
tanti quanti nunc in orbe cer
nuntur uniuerso, quod negari
forte potuisset. si non etiam nunc
omnibus annis terrarum faciem
cerneremus. aquarum subuersio
ne mutatam; Quod tanto ma
gis tunc fuisse factum creditur.
quanto maior ac diuturnior
impetus aquarum terras obsi
dens adluebat;

SED OCTAUUM NOE IUSTI
tiae p̄conem custodiuit/ diluui
um mundo impiorum inducens;

p diluuio

Constat omnib: quia Noe decima
ab adam generatione natus ē.
sed octauum eum nominat/ quia
octo homines diluuium euaserunT/
e quibus ille unus erat, Idcirco
autem octaui numeri facit men
tionem ut occulte insinu&/ quia
tempora diluuii discrimen signifi
cent

examinis ultimi, q̄m damnatis
omnibus reprobis. omnes iusti glo
riam uitae perpetuas accipiunt;
sex etenim sunt saeculi p̄sentis
aetates; septima etiam nunc agi
tur aetas in illa uita. ubi animae
sanctorum sabbato felici id ē. requie
perfruuntur aeterna; Octaua ē.
uentura tempore resurrectionis
omnium. & uniuersalis iudicii;
Iustitiae autem praeconium Noe
cognominat. quia iustitiae opera
faciens cunctis intuentibus quali
ter coram dn̄o uiuendum esset os
tendit., Neque enim uerbo quem
piam docere repperitur; quippe
cuius nec unus sermo repperitur
ad dn̄m prolatus uel hominem;
sed quod maxime uisitatis ē. in
tota arcae fabrica in aduentu di
luuii/ in sequentis aeui primordiis
ore quidem silente/ sed cordis de
uotione promptissima iussis
optemperare caelestibus;

ET CIUITATES SODOMORU
& gomorraeorum in cinerem
redigens. euersione damnauit;
Quod ciuitates impiorum incine
rem redactas asserit duplicite
intellegi deb&, quia & primo p
incendium eas cum adiacentib
terris in cinerem redigit/ et cum
loca incendii postmodum mortui
maris undis contexerit se rursus

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

adhuc uoluit circa positam regionē
priscae speciem poenae, Nascuntur
enim poma pulcherrima quae et
edendi cupiditatem spectantibus
generent: si carpas fatescunt ac re
soluuntur in cinerem, fumumque
excitant quasi adhuc arderent;
Unde in libro sapientiae dicitur,
Haec iustum a pereuntibus impiis
liberauit, fugientem descendente
igne in pentapolim, cuius in testi
monium nequitiae fumigabunda
constat deserta terra: & incerto tē
pore fructus habentes arbores,
subauditur & ipsa fumigabun
da constant desertae, Et hoc ē
quod hic quoque subiungitur,
EXEMPLUM EORŪ QUI IM
pie acturi sunt ponens; Nam et
ignis qui sodomitas semel puniuit,
ostendit patenter quid impii sint
sine fine passuri, Et quod terra
eorum fumigabunda constat.
quod fructus eius pulcherrimi ci
nerem habet intus et foetorem,
a peste omnibus saeculis innuit.
quia delectatio carnalis et stul
torum mentibus ad praesens ad
ridet: Nil tamen in inuisibilib;
nisi incendium sibi reseruant
nisi ut fumus tormentorum eius
in saecula sclorum ascendat;
ET IUSTŪ LOTH OPPSSŪ
a nefandorum iniuria con

uersatione eruit; aspectu enim &
auditu iustus erat habitans apud
eos. qui de die in diem animā iustā
iniquis operibus cruciabant;
Cruciabant quidem uirum scm ini
qua proximorum facta pariter
et uerba quae cotidie cernens nul
latenus corrigere ualebat, sed ta
men ipse tam circumspecte segere
bat. ut ne cuiusis eorum flagitiis nec
auditis in aliquo casta sua e mentis
fuscaret intuitum, sed indefessa
intentione coeptas suae iustitiae
insistebat actibus; uel certe aspec
tu et auditu iustus erat: quia nihil
in illo praesentes nisi iustitiae
& opera cernebant; Et audiebant
eloquia nihil famae de illo per ab
sentes. nisi quod ad iustitiam per
tineret uulgabat, Ad exemplū
beati iob qui dicit. auris audiens
beatificabat me: & oculus uidens.
testimonium reddebat mihi, Et
notandum quod beatus petrus
hoc in loco dominici magisterii
sequitur exemplum, Et ipse enī
dñs in euangelio de die iudicii lo
quens subitaneum uel diluuii uel
ignis sodomitici aduentum ad
memoriam deducit. ubi iusti
liberati. reprobi autem sint in
opinatae perditionis laqueo con
p̄hensi, sed et alio loco cum disci
pulorum animos a fastu electionis

conpescere curas & angelici casus
illis proponit exemplum, uidebam
inquiens satanan quasi fulgor
de caelo cadentem.

NOUIT DOMINUS PIOS DE TEMP

tatione eripere. Iniquos uero
in die iudicii cruciandos reserua
re; Iniquos dicit in die iudicii
cruciandos reservari; non quia
non etiam ante diem iudicii solu
ti corpore poenas luant pro
meritis, sed quia grauiora eos
in iudicio tormenta exspectant.
quando et in corpore recepto
qui nunc in anima sola crucia
buntur; unde et dominus his qui
uerbum euangelii recipere no
luerunt ciuitatibus exprobrans
ita conclusit. remissius erit ter
rae sodomorum in die iudicii quam uob;

MAGIS AUTEM EOS QUI

post carnem in concupiscentia
inmunditiae ambulant;
Fornicatores dicit qui pro rea
tu fedae corruptionis maiora in
iudicio quam generales iniqui
tormenta patiuntur;

DOMINATIONEMQ; CON

tempnunt audaces sibi placen
tes; Superbos dicit et arrogan
tes. qui et ipsi grauiora generali
bus sint supplicia luituri,

SECTAS NON METUUNT

facere blasphemantes;
Hereticos dicit qui blasphemantes
fidem uel sanitatem orthodoxorum sec
tas sui nominis id est hereses indu
cunt, qui et ipsi cum prioribus
audiant. quia fortioribus for
tior instat cruciatio;

UBI ANGELI FORTITUDINE

& uirtute cum sint maiores
non portant aduersum se ex
secrabile iudicium; Quod ait
ubi significat in eo quod dominatio
nem contempnunt. quod audaces
quod sibi placentes sunt quod hereses
id est sectas faciunt quod blasphe
mant; haec namq; faciendo an
geli daemonia fieri: ac poenas
tantae superbiae soluere meruer;
Neque enim spiritalis eorum na
tura patiebatur concupiscentiae
carnalis obscenitate pollui nisi
forte cum ad hanc homines inlici
unt; pro ea quoque illos sicut &
ceteros qui hominib; mala
agenda persuadent iudicandos
esse significat;

HI UERO UEL UT IN RATIO

nabilia pecora naturaliter in
captionem & in perniciem in his
quae ignorant blasphemantes
in corruptione sua & peribunt.
Sicut inrationabilibus animan
tibus naturale est causa pabuli
saepius in captionem et in perniciem
ignoranter incidere: ita heretici

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

conparati iumentis insipientibus ob
appetitum suae corruptionis explen
dum incorruptam sanctamq; catholi
cae ecclesiae doctrinam blaspheman
tes aeuitatem sempiternae sibi perdi
tionis laqueos impia temeritate
nectunt, quales extitere hereticos.
ipsis apostolorum temporibus simo
nianos. menandrianos. basilidianos
nicolaitas. hebionitas. marcionis
tas. et cerdonianos. pluresq; alios
historia ecclesiastica refert.
Dequibus recte cum dixisset & blas
phemantes in corruptione sua &
peribunt adiunxit;
PERCIPIENTES MERCEDEM
iniustitiae, Mercedem namque
iniustitiae poenam dicit quia ope
ra iniustitiae merentur, Maxi
me eis qui cum ipsi corruptioni
carnis seruiant. Nihilhominus
conuersationem eorum qui caste
uiuunt blasphemant cum ipsi
uaesanis tenentur erroribus eis
qui sanum sapiunt detrahere
non cessant;
UOLUPTATEM EXISTIMAN
tes diei delicias coinquinationis
& maculae, Uoluptas et in
bono accipitur et in malo; In bono
quidem sicut paradisus uolupta
tis dicitur. et sicut in psalmo ca
nitur. & torrente uoluptatis
tuae potabis eos; In malo autē
ut salomon ait, Adolescentia enim
& uoluptas uana sunt, sed et indif
ferenter accipitur iuxta hoc quod
sarra dicebat. postquam consenui
& dns meus uetulus ē. uoluptati
operam dabo. Uoluptas ergo bo
na recte dies uocatur quia sci quiq;
delectentur in dno, uoluptas autē
mala noctis ē. cum reprobi ad per
ficienda opera tenebrarum per
uerse delectantur, Bene ergo
dicitur de iniustis quia uolupta
tem existiment diei delicias coin
quinationis et maculae, Quia
multi in tantum socordes peruer
si et inuerecundi existunt ut cū
diliciis inpurissimis uacent et
exsecrandissimis: has tamen
ipsi optimas et quasi lucifluas
iudicent, Quidam primum huius
uersiculi uerbum praecedenti
uersui iungunt ita legentes perci
pientes mercedem iniustitiae
uoluptatem, et exponunt iuxta
illud apostoli pauli. tradidit
illos ds in desideria cordis eorum
in inmunditia ut contumeliis ad
ficiant corpora sua in semetip
sis, Et paulo post; turpitudinē
operantes. et mercedem quam
oportuit erroris sui in semet ip
sis recipientes, et sicut non pro
bauerunt dm habere in notitia
tradidit eos ds in reprobū sensū.

ut faciant quae non conueniunt;
sed nos distinctionem quam in beati
papae gregorii opusculis inuenimus
sequendam esse putauimus;

PELLICENTES ANIMAS INS
tabiles, Pellices appellari solent
meretrices sumpto uocabulo a pol
lutione uel a pellis suae formosita
te qua incautos inliciunt, Pellicent
ergo animas instabiles qui eas
male docendo erroneis uariorum
dogmatum sectis quasi constu
prantium luxibus subdunt;

SECUTI SUNT UIAM BALAAM
ex bosor qui mercedem iniquita
tis amauit, Correptionem uero
habuit suae uesaniae subiuga
le mutum in hominis uoce loquens
prohibuit prophetae insipientiam;
Plerumque heretici tam stulta dog
mata tam exsecranda profe
runt sacramenta: ut etiam hebe
tum sensus etiam paganorum
et qui ratione diuinae agnitionis
omnimodis carent: illorum detes
tetur insaniam; Illorum distor
ta et deo contraria itinera sani
us sapiendo redarguat. et quod
peius quia frequentius est. nonnum
quam multi catholicorum in tan
tum mercedem ament iniquita
tis. ut etiam docti ab indoctis a
laicis clerici merito lacerentur;
qui iure comparantur prophete
qui uerbis asinae contra naturam
loquentis corripitur. Nec tamen a
proposito prauitatis retarda
tur, quibus etiam aptissime no
men congruit ciuitatis de qua balaam
uenisse perhibetur, Bosor namque
carneus siue in tribulatione dicitur;
Neque enim alia magis causa luxu
riosis existit uerbum ueritatis
amore pecuniae uel desideriorum
temporalium adulterare quamquam
carnis se concupiscentiis mancipa
uerant. Indigni nimirum aposto
lica laude, qua uero fideles glo
rificans ait, Uos autem fratres
non estis in carne. sed in spiritu. Unde
et in tribulatione sunt positi. Non
quidem ea quae pro domino ipsi pati
untur. sed in illa potius qua ani
mos infirmorum peruersis operum
suorum exemplis: ne ad salutem
adsurgere uel resipiscere possint
obprimunt. Sed et nomen ipsius
balaam qui uanus populus siue
praecipitans eos interpretatur
talibus conuenit, qui enim agni
tam ueritatis uiam sponte ipsi
deserunt: quid nisi uani sunt
populus. quid nisi in praecipitium
suos mittunt auditores: quibus
non salutaria quae corrigant
sed quae illos delectent errone
praedicant. De quibus bene subditur,

HI SUNT FONTES SINE

aqua & nebulae turbinibus exagi
tatae quibus caligo tenebrarum
reseruatur, superbia enim uani
tatis loquentes pellicent in deside
riis carnis luxoriae eos qui paulu
lum effugiunt qui in errore con
uersantur libertatem illis pro
mittentes cum ipsi serui sint cor
ruptionis; Hos uersiculos scs hie
ronimus in libro contra iouinianu
ponens ita explanat, Nonne tibi
uidetur pinxisse sermo apostoli
cus nouam inperitiae factionem?
Aperiunt enim quasi fontes scien
tiae quia quam non habent doc
trinarum promittunt imbrem
uelut nubes prophetiae ad quas
perueniat ueritas dī. & turbinib;
exagitantur daemonum atq;
uitiorum loquuntur grandia et
totus eorum sermo superbia ē.,
Inmundus autem ē omnis qui
exaltat cor suum. ut qui paululu
refugerint a peccatis ad suum
reuertantur errorem. & student
in luxoria ciborum carnisq; deli
ciis, quis enim non libenter au
diat manducemus & bibamus
& in aeternum regnabimus sapi
entes & prudentes prauos uocant
eos qui dulces sunt in sermone,
CONTIGIT ENIM EIS ILLUD
ueri prouerbii; canis reuersus
ad suum uomitum & sus. lota

inuolutabro luti; Uerum hoc esse
prouerbium dicit. quia de prouer
biis salomonis testimoniu adsumit.
quod ibi cum expositione positu ē.
sicut canis inquit qui reuertitur
ad uomitum suum. ita stultus qui
iterat stultitiam suam; Et addit
de suo. et sus lota in uolutabro luti.;
Canis ergo cum uomit. profecto
cibum qui pectus deprimebat
proicit; Sed cum ad uomitum
reuertitur. unde leuigatus fuerat
rursus oneratur; Et qui admissa
plangunt: profecto nequitiam
de qua male satiati fuerant. et
quae mentis intima deprimebat
confitendo proiciunt: quam post
confessionem dum repetunt re
sumunt, Sus uero in uolutabro luti
dum lauatur. sordidior redditur;
Et qui admissum plangit: nec ta
men deserit pene grauiori culpae
se subicit. quia et ipsam quam flen
do impetrare potuit ueniam con
tempnit. & quasi in luto sa aqua
semetipsum uoluit. quia dum fle
tibus suis uitae munditiam subtra
hit ante dī oculos sordidas ipsas
etiam lacrimas facit;
ECCE HANC UOBIS CARISSI
mi secundam scribo epistolam.
in quibus excito uestram in cōmo
ni tione sincerum mentem.
In quibus in epistolis dicit siue

in eis ad quos epistolas scribit;

UENIENT IN NOUISSIMIS
diebus in deceptione inlusores;
Inludentes uidelic& fidei et spei xpianorum quod tempus sibi resurrectionis futurum frustra promittant;

IUXTA PROPRIAS CONCUPIScentias ambulantes dicentes; ubi ē promissio aut aduentus ei;
Apostolus paulus scribens ad thessalonicenses ait. Rogo inquit uos p aduentum dñi nri ihu xpi. et nostrae congregationis in ipsum ut non cito moueamini á sensu. neq; terreamini. neque per spm. neq; per sermonem. neque per epistolā tamquam á nobis missam quasi instet dies dñi; Rephendit ergo beatus petrus et inlusores nuncupat eos qui aduentum dñi et promissa tardare asseuerant, cohercet paulus eos qui diem dñi instare autumabant; unde constat omnibus qui diligunt aduentum eius mentem in hac opinatione temperatius cohibendam, ut neq; uicinum citiusq; aduenturum eundem diem dñi; neque rursum tardius hunc aduentare suspicemus. sed hoc solum sedulí procuremus. ut siue ocius siue sero adueniens, paratos nos possit inuenire dum uenerit;

LATET ENIM EOS HOC UOLENtes quod caeli erant prius & terra de aqua. & per aquam consistens dī uerbo; Terra de aqua consistit. quia in principio creaturarum dixit. ds, congregetur aqua in congregationem unā & appareat arida; Et factum ē sic; Et de ē per aquam consistit dī uerbo quia diuina dispositione uenis aquarū tota intrinsecus plena ē. sicut corpus animantium uenis sanguinis redundare conspicimus. Uidelicet ariditate deficeret si aquarum rigatio cessaret, Deniq; uidemus aestatis feruore terras absumpto humore placentes. & mox in puluerem quem proiciat uentus esse conuersas; Alia editio hab& celi erant olim de aqua & per aquam constituti. significat autem aerē istum umidum et turbidum. hunc etenim scriptura caelum & aliquando caelos appellare consueuit. Unde scriptum ē, miluus in caelo cognouit tempus suum.

PER QUAE ILLE TUNC MUNDUS
aqua inundatus periit. Per quae per caelos et terrā dicit. quae prius nominauerat, per haec enim perditus mundus qui in his constiterat periit; Nam superiores mundi partes diluuium minime tangebat. periit ergo terra quae subuersa

et cooperta aquis non solum tanto
tempore insitum sibi fructificandi
statum perdidit; sed etiam sicut
supra docuimus dissimilem. ple
nisque in locis ab ea quam primo
acceperat faciem recepit. perie
runt et caeli secundum quantitatem
et spatia aeris huius; Excreuit enim
aqua ut scs augustinus ait. et tota
istam capacitatem ubi aues uoli
tant occupauit. Et sicutique cae
li perierunt propinqui terris se
cundum quod dicitur aues caeli.
sunt autem inquit et caeli caelo
rum superiores infirmamento
sed utrum et ipsi perituri sint
igne an hi soli qui etiam in diluuio
perierunt disceptatio est aliquan
do scrupulosior inter doctos;

CAELI AUTEM QUI NUNC
sunt et terra eodem uerbo
repositi sunt igni reseruati in
diem iudicii et perditionis im
piorum hominum. Pateter
go sententia beati petri quia illam
terram et illos caelos qui dilu
uio perierunt et post diluuium
repositi sunt igni ultimo per
dendos asseuerat;

UNUM UERO HOC NON LATE
at uos carissimi quia unus dies
apud dnm sicut mille anni
et mille anni sicut dies unus.
Quidam hanc sententiam ita in
tellegendam putant quasi dies iudi
cii tantam habeat longitudinem
quantam mille annorum spatium.
Non considerantes quia non ait
simpliciter erit unus dies. sicut
mille anni; sed unus inquit dies
apud dnm sicut mille anni. quia
nimirum in cognitione diuinae
uirtutis. et praeterita et futura
et praesentia aequaliter praesen
tia constant et quae longa nobis
et quae breuia uidentur temporū
curricula. aequalis utique sunt
spatii apud conditorem temporū.
Iuxta illud psalmistae; qm mille
anni ante oculos tuos. sicut dies hes
terna quae praeterit. Et sicut cus
todia in nocte quae pro nihilo ha
bentur anni eorum.. sicut enim
constat quia psalmista mille
annos non diei futuro iudicii. sed
diei hesterno quae praeterit an
te oculos conditoris adaequat.
Immo omnes annos nostros. id est
saeculi huius. omne tempus custo
diae noctis uniusque. est quae sta
pars noctis assimilat, Ita beatus
petrus unumquemq; diem saeculi
praesentis mille annis. et mille an
nos unicuiq; diei apud dnm aequi
perat. id est eiusdem mensurae eē.
asseuerat. quia uidelicet omnia
et parua et magna aequaliter
ipse conspicit. Et quidem petrus

si hoc de die iudicii uellet tantum
intellegi quod uere tantae esset
longitudinis quantae sunt mille
anni nostri; poterat utique apertius
suam indicare sententiam. Neque
opus esset addere apud dominum; quia
ille dies ultimus tantae esse longi
tudinis etiam hominibus cunctis
ubi aduenisset appareret. Ideo
autem haec apostolus commemo
rat ut conuincat eos quos dicere
praemiserat. ubi est promissio aut
aduentus eius? ostendens dominum ne
quaquam oblitum suae promissi
onis aut aduentus ad iudicandum
uiuos & mortuos. Sed cum ita unum
quemque diem saeculi nostri aeter
na suae memoria contempletur.
ut annorum mille circuitus. ita mill(e)
annos ut unius diei spacium sine
labore circumspiciat. Manifes
te intellegendum quod ipsorum
quoque dierum et annorum om
nium finem certissime nouerit.
et absque ulla dubietate hoc quoque
praenouerit quando aduentus ip
sius claritas reuelanda quando
promissa sanctis sint praemia reddenda.
unde et recte subiungitur.

NON TARDAT DOMINUS PROMIS
sionem sed patienter agit prop
ter uos nolens aliquem perire
sed omnes ad penitentiam reuerti;

Qui igitur omnia nouit tempora
nouissima et antiqua non tardat
promissionem retributionis suae
sed hanc utique in tempore quo ante
omnia tempora futuram praedestina
uit ostendit. Ideoque adhuc differt
ut electorum prius summam quam
cum patre ante saecula decreuit
adimpleat. Unde et in apocalypsi
animae martyrum quae diem iudi
cii et resurrectionis ocius aduenta
re sitiebant. Audierunt ut requies
cerent tempus adhuc modicum.
donec implerentur conserui eorum
et fratres eorum. Qui autem praefa
tam beati petri sententiam ita
intellegunt quasi diceret diem iu
dicii tantae longitudinis futuram
quantae mille sunt anni; hoc ad
causam referunt quod necesse
sit eos qui cum peccatis aliquibus
de corpore exeunt et tamen ad
electorum sortem praedestinati sunt
Tanto tempore per ignem purgari
et sic demum remissis omnibus
peccatis ad uitam uenire. sed hi
non uident quantae sit inpuden
tiae credere quod tantus perfec
torum et iustorum coetus receptis
in ictu oculi corporibus beatis et
inmortalibus per mille annorum
spacia debeat in aere uel in terra
finem expectare iudicii; et tunc
demum praeparatis ad integrum
sociis diu exoptatam audire senten
tiam.

uenite benedicti patris mei. percipite regnum.
ADUENIET AUTEM DIES DOMINI
ut fur in quo caeli magno impetu
transient; Illos proculdubio caelos
dicit qui in diluuio transierunt. hoc
est aerem hunc terrae proximum qui
igni perdendus est. tantum ut recte
creditur spatii tenente. quantum
aqua tenebat diluuii. Alioquin.
si quis caelos superiores. ubi sol et
luna et astra sunt posita transitu
ros asseuerat. quomodo uult
illam domini sententiam intellegere
qua dicitur. tunc sol obscurabitur.
et luna non dabit lumen suum et
stellae cadent de caelo. si enim
locus siderum transierit. id est cae
lum qua ratione potest dici in eodem
die domini et sidera uel obscurari uel
cadere. et ipsorum siderum loca
quo fixa tenentur. igne absumen
te transisse.

ELEMENTA UERO CALORE
soluuntur. Quattuor sunt elemen
ta quibus mundus iste consistit.
Ignis. aer. aqua. et terra. quae cun
cta ignis ille maximus absumet.
Nec tamen cuncta in totum consu
met ut funditus non sint. sed duo
in totum consumet. Duo uero in me
liorem restituet faciem. Unde
in sequentibus dicitur;

NOUOS UERO CAELOS ET NO
UAM TERRAM ET PROMISSA
ipsius exspectamus.
Non enim dixit alios caelos. et aliam
terram: sed ueteres et antiquos
in melius commutandos. Iuxta
hoc quod dauid ait; Initio terram
tu fundasti domine. et opera manuum
tuarum sunt caeli; ipsi peribunt.
tu autem permanes. et omnia sicut
uestimentum ueterescent. et sicut
opertorium mutabis ea et muta
buntur. Quae ergo peribunt ue
terescent et mutabuntur.
Constat profecto. quia consumta
per ignem mox abeunte igne
gratiorem resumunt speciem;
Praeterit enim figura huius mundi.
non substantia; sicut et carnis nos
trae non substantia perit. sed figu
ra inmutabitur. quando quod se
minatur corpus animale. surget
corpus spiritale, De igne autem
et aqua nihil tale legimus. quin
potius habemus in apocalypsi. et
mare iam non est. habemus in pro
phetis. et lux lucernae non lucebit
tibi amplius;

ET PROMISSA INQUIT IPSIUS
exspectamus in quibus iustitia habi
tat. Iustitia habitat in futuro
saeculo. quia tunc cuique fidelium.
pro modo sui certaminis reddetur
corona iustitiae. quod in hac uita
nequaquam fieri potest. Iuxta
illud salomonis. uidi sub sole

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

in loco iudicii impietatem: et in loco
iustitiae iniquitatem. Et dixi in
corde meo, iustum et impium iudi
cabit d̄s: et tempus omni rei tunc
erit. Et iterum: Vidi inquit ca
lumnias quae sub sole geruntur.
et lacrimas innocentium et consola
torem neminem, nec posse resiste
re eorum uiolentiae cunctorum
auxilio destitutos: et laudaui ma
gis mortuos quam uiuentes. Ideo
namque magis mortuos innocen
tes quam uiuentes laudauit
quia illi adhuc in certamine positi
isti autem perpetuae beatitudi
nis sunt mercede donati. Ideo
sub sole calumnias se uidisse quae
rebatur, quia supra solem noue
rat iudicem esse iustum, qui in al
tis habitat et humilia respicit.
supra solem mansiones in quibus
iusti debita iustitiae suae p̄mia
percipiant. Potest hoc quod ait
in quibus iustitia habitat: etiam
iuxta illud psalmistae intellegi:
haec porta d̄ni iusti intrabunt
per eam. Et in apocalypsi de ciui
tate superna iohannes: Nec intra
bit in eam inquit aliquid coinqui
natum: et faciens abhominatio
nem et mendacium: nisi qui scrip
ti sunt in libro uitae agni.
PROPTER QUOD CARISSIMI
haec exspectantes satis agite

inmaculati et inuiolati inueniri ei
in pace. Hae sunt uigiliae s̄cae
de quibus d̄ns ait: Beati serui illi
quos cum uenerit d̄ns inuenerit
uigilantes. Vigilat namque qui se
a sordibus uitiorum inmunem cus
todit: qui quantum in se ē cum om
nibus hominibus pacem habet:
qui in seipso pace felicissima utens
omnes carnis inlecebras sp̄s regi
mini subdit. Et bene cum diceret
satis agite inmaculati et inuiolati
inueniri: Addidit ei id ē d̄no
qui ille solum perfecte mundus
est qui diuino iudicio mundus ē.
Unde in laude bonorum coniugū
dicitur: Erant autem iusti ambo
ante d̄m. Bene ante d̄m quia hu
mana saepe iudicia fallunt.
ET DN̄I NOSTRI LONGANI
mitatem salutem arbitramini.
Nolite putare quia tardet pro
missionem d̄ns. sed intellegite
quod ideo longanimiter exspec
tat ut plures saluentur.
SICUT ET CARISSIMUS FRA
ter noster paulus secundum
datam sibi sapientiam scrip
sit uobis. Paulum illis scripsis
se commemorat quia quae idem
paulus ad quasdam specialiter
scripsit ecclesias omnibus ge
neraliter quae per orbem sunt
quaeque unam catholicam faciun(t)

scripsisse probat ecclesiis; Et notan
dum quod hic petrus pauli sapien
tiam laudat; Ipse autem paulus
de se dicit; Ego enim sū minimus
apostolorum. qui non sum dignus
uocari apostolus. quia persecutus
sum ecclesiam dī; Ecce se paulus
priscae suae infidelitatis memor hu
militate et celsiorum apostolorum in
nocentiam pfert; Ecce primus apos
tolorum quasi oblitus sui priora
tus et datarum sibi clauium reg
ni datam pauli sapientiam miratur;
quia nimirum moris ē. electorum
ut aliorum magis quam suas mi
rentur uirtutes. per quas se ad
profectum excitent. Item que no
tandum quod paulus in epistolis
suis dicit; Cum autem uenisset
cephas anthiociam in faciem ei
restiti quia rephensibilis erat;
Rephendit igitur paulus in episto
lis suis petrum / et tamen ipse
petrus easdem epistolas relegens
laude dignas iudicat quia nimi
rum hoc ipsum quod se in illis me
rito rephensum inuenit: non qua
si iniuriam aspernatur sed gra
tulatur quasi officiū deuotio
nis accepit; Tales ēē ad inuicem
non quilibet mortalium sed illi
soli norunt qui didicerunt a dño
mites esse et humiles corde qui
sciunt honore inuicē puenire.

IN QUIBUS SUNT QUAEDAM
difficilia intellectu quae indocti
et instabiles deprauant. sicut et
ceteras scripturas; Omnes scrip
turas heretici depr̂auant; Nullus
ē enim uel noui uel ueteris testamen
ti liber in quo non multa peruerse
intellexerint; sed et ipsas saepe
scripturas a suo statu peruerterunt.
uel demendo. uel addendo. uel mu
tando quaeque illorum perfidia
dictasset; sicut constat arrianos
de euangelio suo erasisse quod sal
uator ait; quia dš spš ē. quia nole
bant credere quod sps scs dš eēt.
omnipš. quos recte indoctos uocat.
et instabiles quia nec lumen scien
tiae. nec stabilitatem habent men
tis quam inter doctos donec erudi
antur permaneant. UNICUM
namque indoctis remedium ē hu
mili stabilitate doctorū uerbis
auditum praebere quam stabili
tatis gratiam. quia heretici non
habent. uento superbiae quasi
paleae leuis etiam de ecclesia tollun
tur: De quibus bene subditur.
AD SUAM IPSORUM PERDI
tione ē; Quia qui scripturas scās depra
uare. qui fidem catholicam turba
re ac peruertere conantur. non
aliud in hoc quam se ipsos condem
nant; ecclesiae autem xpī discussis
errorum tenebris uera sua luce fruunt.

unde bene in fine apocalipsis. quae
clausula. et quasi signaculum est to
tius diuinae scripturae dicitur;
si quis adposuerit ad haec adponet
deus super illum plagas scriptas in
libro isto; Et si quis diminuerit de
uerbis libri huius prophetiae au
feret deus partem eius de libro uitae
et de ciuitate sancta et de his quae scrip
ta sunt in libro isto; Difficilia autem
intellectu in epistolis pauli. quae
ab indoctis et instabilibus dicit esse
deprauata. Illa sunt maxime in
quibus de gratia dei loquitur. quae
iustificet impios hoc est ex impiis
faciat iustos; Dicit enim ipse. ubi
autem abundauit peccatum. super
abundauit gratia, Quod illi non
intellegentes. putabant eum dicere
faciamus mala ut ueniant bona.
Absit autem ut paulus suos audi
tores et promerenda bona doceat
facere mala. cuius omnis intentio
est a malis cohercere et ad bona agen
da quoscumque potest aduocare;
Sed cum dicit. ubi autem abundauit
peccatum. superabundauit gratia.
Donum gratiae per hoc uehemen
tius commendat quae et magna
solet conuersis et minora dimit
tere peccata; Et quanto quis ma
iora ante conuersionem peccata
conmisit; tanto maiorem grati
ae donantis indulgentiam conuer
sus

accipit. [alt] loquitur hic ergo apostolus
de his quae etiam commisimus peccatis
ne quis desperatione ueniae pro
magnitudine facinorum pereat;
Non autem ut inimici interpretaban
tur suadebat plura facere peccata
ut potiora per haec reciperent bona.
Unde et beatus petrus recte ammo
nendo subiungit;

UOS IGITUR FRATRES

praescientes custodite. ne insipientium
errore transducti. excidatis a
propria firmitate;
Praescientes quia insipientes mul
ti fecerios introducent errores. qui
dam iudicium futurum negantes.
quidam diuina eloquia falsantes.
quidam male interpretantes. qui
dam luxoriae frena laxantes.
Alii aliis atque aliis deceptionum
fraudibus. miserorum corda de
mentantes. custodite ne quo se
ducentium astu a fidei uestre
firmitate decidatis;

CRESCITE UERO IN GRATIA

et in cognitione domini nostri et salua
toris ihesu christi; Iuxta illud psalmis
ta. ambulabunt de uirtute in uir
tutem. uidebitur deus deorum in sion;

IPSI GLORIA ET NUNC ET

in die aeternitatis; Gloria semper
saluatori deo et domino nostro. et nunc
cum inter cotidianas aduersita
tum pressuras adhuc in carne positi

peregrinamur ab illo. et maxime
tunc cum diu desideratus cunctis
gentibus adueniens. praesentia nos
suae uisionis fuerit inlustrare dig
natus. quam interim suspirantes
merito seduli cantamus. quia meli
or ē dies una in atriis tuis sup milia;

EXPLICIT TRACTATUS EPISTOLAE SECUNDAE

INCIPIT EPISTOLA PRIMA

BEATI IOHANNIS APOSTOLI CUM TRACTATU.

BEATI IO

QUOD FUIT AB INI
tio. quod audiuimus
quod uidimus oculis
nostris; Hanc epis
tolam beatus apos
tolus iohannes. de fidei et carita
tis perfectione conscripsit. laudans
deuotionem eorum qui in unitate
ecclesiae perseuerabant; Porro
illorum impietatem coarguens.
qui ecclesiae pacem uaesano dog
mate turbabant. cherinti maxi
me et mastionis. qui xpm ante
mariam non fuisse contendebant,
propter quos etiam euangelium
suum scripsit; Ibi quidem et suis
et ipsius dñi uerbis consubstantialē
patri filium adfirmans; hic autē.